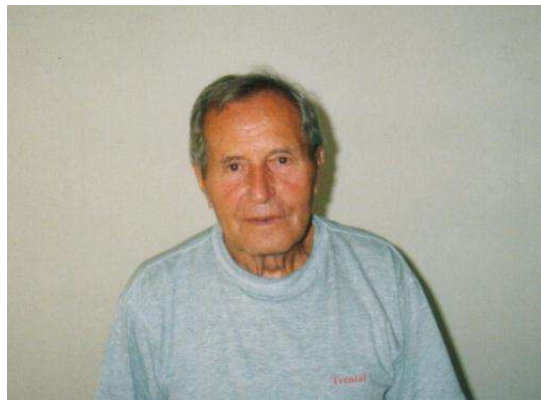

Rozhovor s gen. por. Ing. Jozefem Činčárem
v Praze 26. srpna 2003

Karel Sieber (KS): Takže dnes máme, jestli se nepletu, 26. srpna a mluvím s panem generálporučíkem Ing. Jozefem Činčárem.

gen. por. Ing. Jozef Činčár (JČ): Správně.

KS: Četl jsem vaše interview, které jste dával Českému rozhlasu – mají ho na svých internetových stránkách – kde hovoříte o tom, jak jste vlastně přišel do Svobodova armádního sboru. Nicméně mohli byste to stručně zopakovat sám, jak jste se vlastně dostal do armády?

JČ: [čte otázku z předem vyžádaného seznamu otázek] „Co vás přivedlo do armády, jaké bylo vaše vojenské vzdělání?“ Tak já jsem byl na Slovensku, v čtyřicátém čtvrtém roce jsem byl ve vojenské akademii, v létě 1944 jsem odešel na dovolenou. V srpnu vypuklo Slovenské národní povstání, já jsem byl na východním Slovensku v Michalovcích, takže do té akademie už jsem se nevrátil a zůstal jsem tam. Koketoval jsem se vstupem k partyzánům, ale měl jsem takovou zkušenost, že jsem prostě od toho ustoupil. Pak po přechodu fronty jsem se přihlásil dobrovolně do I. armádního sboru, byl jsem přijat v Humenném, odeslali mne, protože jsem se hlásil k letectvu, do Przemyslu. Tam jsem – bylo to v lednu roku 1945 – se rozhodoval, co dělat. Cítil jsem tedy, že konec války se blíží, a měl jsem takovou snahu přispět třeba malým dílem k osvobození Československa. Tak byly tam takové možnosti – počkat (měli jsme dostat letouny P-2, to byly bombardovací), dělat potom toho navigátora. Ale víc se mně líbilo, protože to bylo bezprostřední – byly tam letouny Il-2, Šturmoviky, tak jsem se přihlásil za střelce. Dělal jsem střelecký výcvik, po výcviku jsem byl zařazen jako střelec u zástupce velitele pluku štábního kapitána Galbavého. No a v té přípravě na ostravskou operaci jsme byli postupně přesunuti na letiště Krosno, pak Katovice, z Katovic na Porembu, odsud jsme se pak už zúčastnili bezprostředně bojové činnosti na podporu vojsk 1. tankové brigády a sovětských jednotek v ostravské operaci. A já jsem létal jako střelec na bojové lety na letounu Il-2 se štábním kapitánem Galbavým, ale nejenom s ním, i s jinými piloty.

KS: Jestli vás mohu přerušit ...

JČ: Ano.

KS: ... vy vypadáte i dnes velice mladě, přinejmenším na válečného veterána. Jaký vy jste vlastně ročník?

JČ: Já jsem ročník jednadvacátý, mám 82 let.

Když skončila válka, já jsem byl voják. V květnu 1945 mě povýšili na poručíka a nabídli mně, abych zůstal v armádě. Mně se armáda líbila, protože už můj táta – on byl ruský legionář za

první světové války – když jsem se narodil, prorokoval, že budu generálem. Samozřejmě, když já jsem vstupoval do armády, vůbec jsem takové představy neměl, že bych mohl být někdy generálem. No ale situace se vyvinula, jak vidíte, jinak ... takže jsem zůstal v armádě, v roce 1948 jsem byl vyslán do vojenské letecké akademie v Moninu. Končil jsem v jednapadesátém, vrátili jsme se čtyři. No a na velitelství letectva – tehdy byl velitelem letectva generál Hanuš, náčelníkem štábu generál Reindl. Generál Hanuš, to byl ještě předválečný důstojník, trochu takový podivín. No a pamatuji se, jak s námi dělal pohovor. Ptal se: „Vyhnanovský, budeš náčelníkem štábu letectva?“ On říkal: „Nebudu.“ „Bulant, budeš náčelníkem štábu letectva?“ „Nebudu.“ Když se ptal mě, já jsem řekl: „Když bude třeba, tak budu.“ Tak jsem se stal náčelníkem štábu letectva. Předtím jsem dělal náčelníka oddělení bojové přípravy, v letech 1951 – 1952, a pak náčelníka štábu vojenského letectva, v letech 1952 – 1955. Potom jsem byl jako plukovník odeslán do vojenské akademie generálního štábu v Sovětském svazu. Vrátil jsem se v roce 1957 do funkce náčelníka štábu letectva a protivzdušné obrany státu. V roce 1960 – 1961 jsem zastával funkci náčelníka štábu 7. armády PVOS, v letech 1961 – 1964 jsem byl velitelem 2. sboru PVOS v Brně, v letech 1964 – 1968 zástupcem náčelníka operační správy generálního štábu a v letech 1968 – 1969 vedoucím odboru obrany a bezpečnosti na předsednictvu vlády, premiérem byl tehdy Černík. No a potom, v roce 1969 – a byl jsem tam až do roku 1973 – jsem byl ustanoven náměstkem ministra a velitelem letectva a protivzdušné obrany státu u ministra Dzúra. My jsme se nijak neráčili, i když předtím jsme kamarádili. No tak on využil toho, že jsem měl dceru z prvního manželství ve Francii, tak mě pak funkce zbavil. A stal jsem se vojenským přidělcem v Moskvě. Tam jsem byl od roku 1973 do roku 1978. Pak, když jsem se vrátil ... Jo, ještě taková kuriozita, že mi nabízel vojenského přidělence v Číně, a já jsem zaváhal, radil jsem se s manželkou a ta říkala: „To je daleko ...“ Tak mě doporučil na zástupce předsedy Svazarmu, předsedou byl bývalý politruk Horáček, tak tam jsem dělal asi tři roky jako zástupce předsedy Svazarmu pro letectvo a parašutismus. Pak jsem byl propuštěn do zálohy. Jako penzista jsem dělal asi pět let ve Výzkumném ústavu transportních zařízení, asi čtyři roky ve vodárně v Podolí na úpravě vody a po přestěhování do České Lípy jsem si udělal plavčický kurz a dělal jsem tam asi tři roky plavčíka.

Tak to bylo asi tak všechno a teď prostě [smích] užívám “zaslouženého odpočinku”.

KS: Promiňte, ale nemohu si nepovšimnout, že v závěrečné části vaší kariéry ... byl už jste v důchodu, když jste šel dělat toho plavčíka?

JČ: Ano, to už jsem byl v důchodu.

KS: Takže nebylo to tak, že by vás sesadili.

JČ: Jo, sesadili mě. Dzúr mě prostě likvidoval, protože on cítil ve mně soupeře. Každého, kdo ho ohrožoval, on likvidoval. Využil právě toho, že jsem já měl dceru z prvního manželství ve Francii, takže nejdříve mě dal z funkce náměstka ministra a pak i z funkce vojenského přidělence. A pak už služba ve Svazarmu, to už jsem měl dávno přeslouženo, takže jsem to bral jako samozřejmou věc.

KS: Jistě. Otázky k těm velitelským funkcím vlastně procházejí celým tím rozhovorem, takže ...

JČ: Ano, takže to druhé přeskočíme ...

KS: To přeskočíme a šli bychom rovnou ...

JČ: „Jaké byly úkoly jednotek, kterým jste velel v míru a za války?“ Velel jsem 2. sboru protivzdušné obrany státu v Brně, v letech 1961 – 1964. Ten sbor jsem já v podstatě zakládal, budovali jsme ho ve velmi složitém období kubánské krize. Bylo třeba postavit velitelská stanoviště, připravit štáby, bylo to složité období. Tak to byla moje velitelská funkce – velitel sboru protivzdušné obrany státu v Brně.

Tam jsem se také oženil potom, když jsem se rozvedl s první manželkou, která emigrovala i s dcerou do Francie v roce 1968.

„Jak hodnotíte výzbroj, úroveň výzbroje jednotek, jimž jste velel?“ Tak můžu hodnotit výzbroj letectva jako celku, protože jsem dělal toho náčelníka štábu a potom velitele letectva. Já si

myslím, že výzbroj našeho letectva byla na soudobé úrovni, že neodstávala v ničem. V podstatě jsme byli vyzbrojeni tak, jak byla vyzbrojena sovětská armáda, a že ta výzbroj neodstávala, co se kvality týče, od výzbroje na Západě, o tom svědčí i to, že ty letouny, které jsou teď už staré, řekněme Mig-29, nebo Rusové mají i další, jsou na úrovni – a my jsme je měli. Vrtulníky MI-8, MI-24, no prostě výzbroj československého letectva v ničem ... a v některých parametrech i převyšovala úroveň výzbroje našich západních protivníků.

KS: Pojdme dál k otázkám z padesátých let. Já samozřejmě akceptuji, že v té době jste ještě nezastával ty úplně nejvyšší funkce, nebo funkce řekněme generálské. Jen pro přesnost – mohl byste nastínit váš hodnostní postup? Kdy jste se stal plukovníkem, generálmajorem ...

JČ: Aha. No, konec války jsem skončil jako vojín, v květnu 1945 jsem byl povýšen na poručíka. Na nadporučíka jsem byl povýšen v roce 1946, na kapitána v roce 1948, na štátního kapitána v roce 1951, na majora v roce 1952, na podplukovníka v roce 1952 a na plukovníka v roce 1953. Na generála jsem byl povýšen, když jsem měl 38 let, v roce 1959. A na generálporučíka jsem byl povýšen v roce 1970, když jsem se stal náměstkem ministra a velitelem letectva.

KS: K těm padesátým letům. Spekuluje se o tom, jak se během padesátých let vyvinula sovětská a v návaznosti na to i československá strategie. Hovoří se o postupném odklonu od Stalinovy koncepce té případné války, od teorie trvale působících faktorů, o změně, která souvisela s nástupem jaderných zbraní. Mohl byste nějak obecně charakterizovat československou vojenskou strategii?

JČ: Já ... přesně vám to neřeknu, já jsem ty operační plány neznal. Ale to, co jsem viděl, tak podstata celé strategie byla v tom zachytit úder Západu a přejít do protiúderu a převálcovat to až na La Manche. To byla podstata. [Při autorizaci k této pasáži generál Činčár doplnil: „Teď, když jsem si přečetl operační plán použití československé armády, který je i na internetu, jsem už moudřejší. Tenkrát to ale byl nejtajnější dokument v republice a já, i když jsem byl zástupcem náčelník operační správy generálního štábu, jsem k němu neměl přístup.]

KS: To je asi dlouhodobá konstanta, o tom se dá hovořit až do osmdesátých let.

JČ: Ano. Asi tak, ano.

KS: V lednu, únoru 1950 probíhají československo-sovětská jednání o navýšení československé výzbrojí, která souvisí s předtím se konající schůzkou ...

JČ: Promiňte, přeruším vás, byl jsem v akademii v Sovětském svazu. O tom nevím nic.

KS: Jistě, chtěl jsem se o tom jen ujistit. Nicméně začátek těch padesátých let se přece jen odráží v určitém přizpůsobení dislokace československých vojenských jednotek, jejich přesunu na západní hranici, jak to odpovídalo novému postavení Československa. Mohl byste o tomhle říct pár slov? Jak jste to vnímal, když se vrátil do armády po příchodu z akademie?

JČ: Samozřejmě jsem se podílel taky na plánování výstavby československého letectva. Dislokace mírová i válečná směřovala proti Západu. Na tom tedy není nic tajného. Letiště v první linii – Žatec, Líně, Budějovice, Náměšť a tak dále – tak to bylo všechno nasměřováno tímto směrem. Neboli celá vojenská doktrína v podstatě směřovala – a tomu byla podřízena celá organizace, dislokace – k tomu hlavnímu operačnímu úkolu, to znamená směrem na Západ.

KS: Dá se nějak říci, kdy proběhly ty změny týkající se způsobu vedení války, které se odrazily v organizaci československé armády? Mně teď jde hlavně o reorganizaci, ke které došlo v roce 1958, kdy se ty původní vojenské okruhy přeměnily na 1. a 4. armádu. Minimálně v rámci toho pozdějšího Západního vojenského okruhu.

JČ: To o tom vám neřeknu. O tom já nevím nic.

KS: Zmínil jste se v souvislosti s vaší prací na 2. sboru protivzdušné obrany státu v Brně, o událostech karibské krize. Mohl byste o tom říci něco bližší? O tom, jak to vlastně probíhalo uvnitř armády, se totiž mnoho neví.

JČ: No, my jsme o tom věděli v podstatě to, co se psalo v novinách, a bezprostřední odraz toho byl ve stanovení úkolů a doby pohotovosti jednotkám a útvarům. To byly časy, řekl

bych ... velmi krátké. Já jako velitel sboru jsem měl pohotovost do půl hodiny. To znamená od vyhlášení poplachu do půl hodiny jsem musel být na velitelském stanovišti, které bylo v Rebešovicích, to znamená asi tak patnáct minut jízdy autem z Brna. Třeba když jsem šel do kina, tak jsem musel říct: „Sedím v první řadě, vlevo a ...“ Nebo jsme měli taky takový systém, že když byl vyhlášen bojový poplach – a poplachy byly velmi časté – tak letoun, který byl v pohotovosti na letišti Tuřany v Brně, vzlétl a létal nízko nad Brnem. A to znamenalo, že všichni důstojníci věděli, že je poplach a že se mají dostavit na svoje stanoviště. Pohotovost sboru, kterého jsem byl velitelem, byla jedna hodina. Za jednu hodinu musel být sbor připraven k zahájení bojové činnosti, to byl velmi šibeniční čas.

KS: A v říjnu 1962 ta bojová pohotovost byla vyhlášena trvale, chápu-li to správně.

JČ: Tak to v podstatě byla trvalá, stálá bojová pohotovost. A dneska, když čtu, že je pohotovost patnáct dní nebo tři měsíce, tak je to směšné.

KS: Jen pár otázek k výzbroji protivzdušné obrany státu. Tehdy začínají přicházet do Československa – nejprve k protivzdušné obraně státu a teprve o hodně později i k vojskové protivzdušné obraně – rakety, vyráběné v Sovětském svazu.

JČ: Nejprve byla obrana takových měst jako Praha, Ostrava, Brno, Bratislava, přikrytá protiletadlovým dělostřelectvem. To byly baterie dělostřelecké. Teď vy to budete vědět, v šedesátých letech. Já jsem tehdy u protivzdušné obrany nebyl, já jsem byl náčelník štábu letectva. Ale vím, že potom se to tedy změnilo a na obranu Prahy, Plzně, Bratislavy, Brna a Ostravy byly nasazeny sovětské protiletadlové rakety.

KS: Tam byly myslím Dviny, jestli se nepletu, ty SA-75. A docela pozoruhodné je, že potom byly velice rychle přezbrojovány na ten typ Volchov, jenom po několika letech. Ale vy jste v té době asi měl jenom tu leteckou část na starosti.

JČ: Ano, ale máte pravdu, je to tak, jak to říkáte.

KS: Mám tady jeden z dokumentů, který je v archívu politického byra ústředního výboru, týká se výcvikového roku 1962. Byl přijat a schválen v roce 1961. Součástí toho dokumentu je zpráva, která hodnotí tehdejší možnosti bojové přípravy a uvádí, že dochází k určitým vážným potížím, jednak co se týče množství náhradních dílů, jednak co se týče množství paliva, hlavně leteckého paliva. A tady se mluví o tom, že se snižuje nálet, počet nalétaných hodin, v československém letectvu.¹ Dost mě překvapilo, když jsem narazil na tuhle pasáž, protože to právě jsou ta léta 1961, 1962, kdy probíhá druhá berlínská, karibská krize. Můžete to komentovat?

JČ: Tak tendence k šetření samozřejmě byly, ale přes to všechno ten nálet, který byl stanoven v dokumentech, stačil na to, aby českoslovenští piloti byli vycvičeni na úrovni. Nějak podstatně na úrovni výcviku československých vojenských pilotů se to neprojevalo. I když, jak říkám, ty tendence šetřit byly.

KS: V souvislosti s letectvem bych se rád zeptal na jednu komplexní otázku, a to na otázku dopadů zavedení zbraní hromadného ničení – teď mám samozřejmě na mysli jaderné zbraně. Mohl byste naznačit, jak se to odrazilo v československé armádě?

JČ: No, odrazilo se to konkrétně v letectvu v tom, že se dělala opatření na ochranu. To byl celý komplex opatření, který sestával z výcvikových úkolů, ale taky z úkolů ochrany techniky. Byla přijata zásada, že každý letoun vlastně měl svůj kryt na letišti. Na všech bojových letištích – Líně, Žatec, Budějovice, Hradčany, Čáslav a další – byly vybudovány úkryty, jako samostatné hangáry pro každý letoun. Samozřejmě nějaká další opatření byla taky, hlavně výcviková, ale tohle byla hlavní opatření, na ukrytí bojové techniky československého vojenského letectva. A to bylo samozřejmě taky u protiletadlových raket. Každé stanoviště raket, lokátorů bylo obeháno vysokými násypy, které je měly chránit v případě atomového útoku.

¹ SÚA, Archív ÚV KSČ, fond 02/2, PB ÚV. Sv. 328, aj. 419, bod 7, 47 listů. Rozkaz ministra národní obrany pro výcvikový rok 1962, projednáno 28. listopadu 1961.

KS: Zkusil bych v tom operačním plánu z roku 1964 najít pasáž, která se týká úkolů letectva. Tady je pozoruhodné, v tomhle specifickém plánu z roku 1964, že se uvažuje, že československý postup, respektive postup prvního sledu, Československého frontu, by byl na tom našem úseku podpořen taktickými, operačně-taktickými jadernými údery. Mluví se tam samozřejmě o raketových úderech, což je specifická záležitost, se kterou vás nebudu zatěžovat, ale mě by právě v této souvislosti zajímaly úkoly letectva. Uvažovalo se o tom, že by letectvo v případě války dostalo k dispozici od Sovětů jadernou municí?

JČ: *Neuvažovalo se tom. O použití jaderných zbraní – to byla záležitost čistě sovětská. My jsme takový úkol neměli.*

KS: *Tady je ta pasáž, která se týká letectva. Píše se v ní, že první den ... další den průběhu bojové činnosti má být proveden ten a ten úder ...*

JČ: *Hm.*

KS: *... takže tyhle údery by nutně musely uskutečnit sovětské jednotky.*

JČ: *Pokud se týče použití jaderných zbraní, výhradně sovětské jednotky. Myslím, že ani pozemní naše vojska – o tom tedy nemůžu mluvit, protože to neznám – ale letectvo nepředpokládalo použití jaderných zbraní. ... [čte část 7 československého válečného plánu – „Letectvo“] Aha, vidíte, při plnění bližšího úkolu deset atomových bomb. No, ale to ... je možné, ale doprava těchto bojových prostředků byla záležitost sovětské, ne československé armády.*

KS: *Ted' mluvíme jenom o dopravě na letiště, nebo o dopravě na cíl?*

JČ: *O dopravě na cíl. Ano.*

KS: Nicméně tady – a v tom je Československo velkou výjimkou v šedesátých letech v rámci Varšavské smlouvy – tady v šedesátých letech nebyla umístěna žádná sovětská vojska. Až do příchodu Střední skupiny a tak dál.

JČ: *Ano.*

KS: Takže byly nějak řešeny tyhle otázky, co by se dělo v případě zahájení ... toho nejvyššího stupně bojové pohotovosti, nebo přímo válečných operací? Bylo třeba nějak určeno, které letiště bude použito sovětskými jednotkami?

JČ: *Pokud já vím, tak se předpokládalo použít jako strategické letiště Mošnov. Letiště Mošnov bylo předurčeno pro použití sovětského strategického letectva. A jinak – ta ostatní operační letiště, já si myslím, že to bylo běžné v rámci Varšavské smlouvy, že mohly přijmout letectvo z kteréhokoli státu Varšavské smlouvy, to znamená i sovětské. Ale konkrétně o tom, jak se to pak dělalo, to nevím.*

KS: V téhle souvislosti se často mluví o tom, že protivzdušná obrana státu byla v rámci Varšavské smlouvy, v rámci Spojeného velení jednou z těch nejvíc koordinovaných a, řekl bych, nejdůkladněji sledovaných otázek.

---

² Ačkoli podle dohody tazatele a narátora mělo být smyslem autorizace provedení pouze stylistických, popřípadě drobných zpřesňujících změn, vypustil generál Činčár v zaslaném autorizovaném textu rozsáhlé pasáže týkající se jaderných zbraní, a to i včetně položených otázek. Vzhledem k tomu je v následujícím textu vedle „autorizované“ verze paralelně a v kurzívě uveden také narátorem vypuštěný obsah původního rozhovoru.

JČ: Já bych to upřesnil – ta součinnost byla tedy podle mého nejužší a bezprostřední – a každodenní, protože celý ten systém byl jednotný, jednotný systém protivzdušné obrany státu, a zahrnoval leectvo a protivzdušnou obranu od západní hranice Československa, Polska a prostě až přes Kyjev na Moskvu nebo Minsk a tak dále. A to se projevovalo prakticky v tom, že my jsme měli letecká stanoviště, která měla bezprostřední spojení. Třeba měli jsme součinnost s Maďarskem, Polskem, s Kyjevem, bezprostřední spojení a dala se upřesňovat součinnost. To se projevovalo při cvičeních, protože jak jsem vám říkal, v těch šedesátých letech byly pohotovosti časté a taky nácviky úderů. To třeba vyletěly strategické bombardéry ze západní Ukrajiny, letěly přes Polsko, přes Balt, Německou demokratickou republiku, pak směrem na naše území, na Prahu, Slovensko, Maďarsko, já teď už nevím, jestli na Bulharsko. Takže součinnost tedy byla skutečně úzká, bezprostřední, každodenní nebo stálá, abych tak řekl. A byla na úrovni. Tedy musím říct, že byla efektivní.

KS: Muselo to souviset se spoustou otázek střežení vzdušného prostoru ...

JČ: Ano, protože vzdušný prostor byl střežen takzvanými pohotovostními silami. Na každém letišti bylo v pohotovosti číslo jedna – pár nebo roj letounů stíhacích, ve kterých seděli piloti bezprostředně a jejich pohotovost ke startu byla minutová. To znamená signál z leteckého stanoviště, on nahodil motor a startoval. Minutu nebo dvě byla pohotovost ke startu. A taky v praxi se to přísně dodržovalo a byl velký – s prominutím – průlom, když nějaká ta pohotovostní jednotka tu dobu startu nesplnila. To se skoro nestalo. A ostatní piloti seděli tedy v hotovosti – číslo dvě – v místnosti, a než došli k letounu, to mohlo trvat já nevím dvě minuty, nahození a tak dále.

Totéž bylo taky u raket. Ve stále pohotovosti, která se počítala na minuty, byly i rakety, raketové komplety.

KS: Z těch známějších případů průniku do vzdušného prostoru Varšavské smlouvy je asi nejpopulárnější případ sestřelení U-2 pilota Powerse. Některé dokumenty v československých archívech se zmiňují o tom, že se podobné případy objevily i tady.

JČ: My jsme měli taky takový případ, ale bohužel já si na jméno toho pilota nevzpomínám. Došlo k narušení našeho vzdušného prostoru, náš pilot odstartoval z letiště Líně a došlo k sestřelu amerického stíhacího letounu Thunderjet. Byl z toho tedy velký skandál, protože Američané protestovali, ale ... pilot potrestán nebyl, protože on jenom splnil svůj bojový úkol, ke kterému byl určen. Dokonce byl vyznamenán.

KS: A došlo jste k nějakému vysvětlení, jak se stalo, že se tady ten americký stíhací letoun objevil?

JČ: No [smích], oni říkali, že došlo k zablouzení, no ale ... Bylo hodně případů, že třeba civilní letouny vybočily z koridoru anebo lehké letouny narušily hranici Československé republiky, takže pohotovostní letoun startoval. On v první řadě samozřejmě měl za úkol vyzvat k přistání, a když narušitel nereagoval na to, tak použil další prostředky. I ten, co jsme sestřelili, byl nejdříve upozorněn, aby přistál, ale když neposlechl, tak ho sestřelil.

Ale bylo takových případů, řekl bych, na denním pořádku, že docházelo k narušení. A Američané tak taky prověřovali naši pohotovost, že prostě letěla skupina nebo letadlo přímo na hranici a tam to otočil. My jsme startovali a pouze naprázdno, protože on na hranici otočil. Byly takové hříčky různé, jak to vždycky bývá, že. Vzájemně jsme se [smích] prověřovali.

KS: My jsme tohle asi zkoušeli taky – vyzkoušet tu radarovou ostrahu.

JČ: [kýve]

KS: Zeptal bych se teď na jednu věc, která se tolik netýká těch bezprostředních armádních, vojenských záležitostí. A sice vztahů ministerstva, velení a těch politických orgánů, hlavní politické správy, hlavního výboru ...

JČ: No, to vám můžu říct, že ty vztahy nebyly nikdy ideální. A stále tady byl rozpor mezi politickým aparátem a velitelskými kádry, protože oni si osobovali právo mluvit do věcí, kterým nerozuměli. Většinou to byli lidi, kteří ... kteří prostě věci nerozuměli. Postupně jsme zaváděli třeba zástupce velitele letky, který létal. No ale, to nějak prostě se ... neujalo. A ty

rozpory tady byly poměrně značné. Já například s většinou politruků jsem si nerozuměl a pokládám je tedy za zbytečný element, který byl víc na obtíž než k prospěchu armády.

KS: Takže ti, co byli určeni jako ZVP, jako zástupci pro věci politické, tak ti nepatřili k tomu skutečnému leteckému personálu?

JČ: Většinou ne. Říkám, u velitele letek a později i pluků se to začalo prosazovat, ale u divizí a výše už vůbec ne, aby byl politruk příslušníkem leteckého personálu. A to byla podstata v těch nesrovnatelostech, protože oni tomu nerozuměli a neznali to a hovořili do toho, čemu nerozuměli.

KS: Mohl byste nějak přesněji popsat mechanismus té každodenní koordinace, styku se Spojeným velením?

JČ: Tak takto to nelze říct, „každodenní styk“ to nelze nazvat. Ale ten byl bezprostřední, a sice v podstatě ten styk byl v tom, že tady byl představitel Spojeného velení u ministra národní obrany. To byli generálové, kteří tu koordinaci prováděli. Bylo stanovení operačního plánu, to bylo asi hlavní, pak dále stanovení úkolů na výcvikový rok. A v těch otázkách organizační struktury, výzbroje, tam ta koordinace byla bezprostřední. Taky byl orgán Spojeného velení, štáb a u toho štábu byla i skupina československých generálů a důstojníků, přes kterou se vlastně ta koordinace prováděla. Koordinace byla úzká, ale „každodenní“ – tak bych to nenazval.

KS: Jistě. Ten představitel spojeného velení, který byl tady v Československu – to byl někdo jiný než ten hlavní poradce, než byli Kuščev, Jamščikov ... ?

JČ: Ne, to byli oni.

KS: To byli oni. Takže on měl vlastně ten hlavní Sovět, co byl tady na ministerstvu, oficiálně titul „zástupce Spojeného velení“.

JČ: Ano, ano.

KS: A ti Čechoslováci, kteří byli v Moskvě ve Spojeném velení, tak ti tam byli už před vznikem toho spojeného štábu?

JČ: Ne, až když se ustanovil štáb Spojeného velení, tak tam byli delegováni.

Zpočátku ta koordinace, musím říct, byla velmi slabá. Postupně se tedy vytvářela ta koordinace a až potom to mělo skutečně vysokou úroveň. Já sám jsem jako náčelník štábu zpočátku cítil, že ta koordinace by měla být lepší. Zlepšilo se to až vytvořením štábu Spojeného velení.

KS: A myslíte, že to byla vina Sovětů, že do toho nechtěli ... ?

JČ: Já nevím.

KS: Já jsem hovořil právě s generálporučíkem Raichlem, který byl právě ve štábu spojeného velení, myslím jako první československý zástupce.

JČ: Ano, ano.

KS: Od šedesátého sedmého. Což přece jenom je velikánský odstup – Varšavská smlouva vznikla už v pětapadesátém a už tehdy v tom protokolu byla zmínka o tom, že má být společný štáb. Mohl byste jmenovat některé ty československé zástupce, kteří tam byli potom, na konci šedesátých let?

JČ: Generál Korbela³ tam byl, ale ten už zemřel. Raichl. A ... na další si nevzpomínám.

KS: To je takové to místo, které pro nás je hodně zajímavé pro vojenské historiky, protože tam ...

JČ: ... ano, tam se to peklo.

KS: Jak vlastně došlo k tomu, že jste se stal tím zástupcem náčelníka operační správy?

JČ: No, já jsem říkal, že jsem byl velitelem sboru od toho roku 1961 do roku 1966, pak ... Došli k závěru, že je třeba mít zástupce náčelníka operační správy – letce. Předtím tam žádný letec zástupce nebyl. Tak vybrali mě. Ale zřejmě se nestrefili, protože když mě ustanovili tím zástupcem náčelníka operační správy, tak věděli dříve, že mám tu dceru ve Francii, tím pádem

---

³ Generálporučík Martin Korbela (1921) zastával funkci zástupce náčelníka štábu Spojených ozbrojených sil v letech 1972 – 1979.

já jsem byl ... nebyl k připuštěn k práci na operačním sále. Takže jsem do určité míry byl takový ...

KS: Trpěný?

JČ: No, nedá se říct, ale ...

KS: Vy jste byl ... já teď si nejsem jistý, vím, že Vitanovský byl náčelník do roku 1966, než šel na tu pozici zástupce NGŠ pro rozvoj velení. A že potom byl Voštera.

JČ: Voštera, ano.

KS: Takže tam těch zástupců Vitanovského bylo několik.

JČ: Ano. Voštera byl zástupcem Vitanovského a já byl pro letectvo. A to bylo všecko. A pak byli náčelníci oddělení. Pícek – on byl náčelník myslím operačního oddělení, Pezl byl náčelníkem oddělení přípravy, operační přípravy. Už je to dávno ...

KS: Já vím. Spousta let. Čtyřicet. Já bych teď přešel k těm událostem roku 1968, se kterými je spojena – protože ten rok byl neobyčejně turbulentní – spousta jednotlivých etap a jednotlivých událostí. Jenom stručně – mohl byste nějak komentovat tu situaci, která se v armádě vytvořila v únoru, v březnu 1968, po Šejnově útěku, po Jankově sebevraždě?

JČ: To víte, že se to bezprostředně armády dotklo. A bylo to velice složité. Takže ... vlastně armáda, všechny ty tendence, co se odehrávaly ve společnosti, se nějakým způsobem odrážely taky v armádě. No ale přece jenom armáda byla víc stranou a řídila se jinými zásadami. Tak ty prostě pronikaly do armády, byly tam ty tendence a diskuse a tak dále. No a nejvíc se to projevilo v tom šedesátém osmém roku – to bylo to cvičení ...

KS: Šumava.

JČ: ... Šumava, když složitost byla v tom – sice ty štáby prošly na západ, ale potom zase těžko se vracely zpátky na východ. No prostě ... to už samozřejmě nebyla záležitost naše. My jsme to na té operační správě pocítovali bezprostředně v tom, že ... jak bych vám to řekl ... v tom, že byly ty tlaky, z jedné strany Sověti, a z druhé strany naše orgány z ústředního výboru – co se tam děje, proč nejdou ... No ale my jsme na to byli malí páni, abychom to mohli nějak uspišit.

KS: Četl jsem teď rozhovor s generálem Jaroslavem Hejnou,⁴ který tehdy byl zástupce šéfa HPS a měl jako odpovědný důstojník na starosti koordinaci se Sověty ve věci Šumavy. A on tam, ačkoli on jistě nebyl jeden z těch nejreformnějších, vůbec ne, tak sám hovoří o tom, že měl velký problém, že ti Sověti mu vlastně nechtěli říct, co je cílem toho cvičení. Že tam vlastně stál v těch Milovicích před budovou, kde Sověti operačně plánovali to cvičení a jemu vlastně nesdělovali prakticky žádné informace o tom, jak to cvičení postupuje. Zúčastňoval vy jste se víc takových cvičení, můžete říct, jestli tohle cvičení bylo nějak neobvyklé nebo jestli to bylo běžné?

JČ: Tak toto cvičení bylo specifické, protože to bylo speciálně cvičení – prověřit připravenost Spojeného velení k zásahu do Československa. Tomu byly podřízeny cíle jejich, průběh, já jsem vám říkal i ten návrat. To ... já jsem tenkrát toho cvičení se bezprostředně nezúčastnil, protože jsem byl na operační správě, ale bylo to cvičení velice problematické. Mělo za cíl prověřit nástup a do určité míry i, možná, že použiju nevhodné slovo, zastrašit to vedení KSČ. I ten moment tady určitě byl.

KS: Mezi těmi dokumenty, které jsou dostupné, je – myslím, že snad z května 1968 – záznam o návštěvě Grečka tady v Československu, ze kterého vyplývá, řekl bych – nechci ho urazit – ale skoro až hulvátsky. Velice hrubě a v podstatě se snažil vyprovokovat ten střet, hledal nějakou záminku.

JČ: Takhle – Grečko, to byl delikátní, kulturní člověk. Já nikdy jsem u něj neviděl, že by se choval nějak arogantně nebo hrubě. To takový Batický, velitel protivzdušné obrany státu, to byl jiný kádr v tomto směru. Ale ... nevím tedy, že by ... Ale určité takové ty nátlaky byly, když

⁴ Rozhovor s generálem Jaroslavem Hejnou, bývalým zástupcem náčelníka HPS, z 10. května 1990. Archiv ÚSD, sbírka rozhovorů pořízených vládní komisí pro analýzu událostí let 1967 – 1970, signatura R-39. Generálmajor Jaroslav Hejna zastával v roce 1968 funkci zástupce náčelníka Hlavní politické správy, zároveň byl také kandidátem ÚV KSČ.

mluvil s Dubčekem, nebo s kým on se to setkával, samozřejmě s ministrem a Dubčekem, takže určité tlaky byly vyvíjeny.

KS: Vy jste zmínil maršála Batického – mohl byste říci něco o těch hlavních sovětských velitelích?

JČ: To byl jediný chlap, kterého já jsem neměl rád, protože byl velmi arogantní a takový ... člověk, který podceňoval ... Akorát si vzpomínám třeba na jednu takovou ... když po tom vstupu vojsk přišel a ... a já jsem ho doprovázel a organizoval jsem mu tam lov medvěda, v Nízkých Tatrách. A on řekl: *My vas tak ljubim, što my vas nikomu nedadim*. Batický, toho jsem neměl rád. Ti ostatní generálové, důstojníci se chovali velmi slušně. A překvapil mě maršál Koněv, já jsem o něm neměl takovou představu, ale při jedné příležitosti – měli jsme nějakou večeři v Karlových Varech – se ukázal jako velmi kulturní, vzdělaný a prostě překvapil mě velmi příjemně.

KS: Já bych se ... nechci vám skočit do řeči ...

JČ: Prosím, prosím.

KS: Já bych se zeptal přímo ...

JČ: Já mám jenom málo času, ještě patnáct minut, protože pak mi jede vlak do Českých Budějovic. Vyberte podstatné věci, co ...

KS: Já to zkrátím. Zeptal bych se přímo na srpen 1968, přímo na 21. srpen.

JČ: Srpen 1968 byl takový zvláštní, já jsem byl v Michalovcích na dovolené. A prožil jsem noc z dvacátého na dvacátého prvního v Užhorodě. Shodou okolností, moje sestra měla kolegyni tam v Užhorodě, v Onokovcích, a jela za ní, jako ji navštívit. A já jsem s rodinou, s manželkou a se dvěma malými děcký jel autem, cortinou bílou, jako dnes to vidím, do těch Onokovců. Ještě mě pustili přes hranici, dvacátého. A když jsem se s těmi děcký a se sestrou chtěl vrátit, tentýž den, zpátky domů, tak mě nepustili. Samozřejmě já jsem byl velmi rozezlen a protestoval jsem, mával jsem diplomatickým pasem, nic mně to samozřejmě nepomohlo. A ... prostě v noci došlo k tomu vstupu vojsk. A ráno potom jsem jel, a to už jsem jel s kolonami tanků, z Užhorodu do Michalovců. A odsud potom, zase ve velmi složité situaci, z těch Michalovců do Prahy, to bylo asi dvacátého třetího nebo tak. Takže já jsem vlastně „přivedl“ vojska – nepřivedl, protože já jsem jel vlastně za nimi. Tanky jely, letadla létala. A už jsme slyšeli v sovětském rádiu, že došlo ke vstupu vojsk. Tak jsem pochopil, co se děje.

KS: Mám tady dokument, který je ze září 1968, z jednání.⁵ Tehdy vznikla operativní skupiny vlády pro řešení těch otázek vojsk, která měla vojenskou podskupinu, ve které jste byl.

JČ: Ano.

KS: Tehdy proběhlo to jednání, kde za Sověty byli generálplukovník Ogarkov, Jamščikov a další. A v té československé delegaci vedené generálporučíkem Muchou jste byl taky vy.

JČ: Ano. Za prvé – jeli jsme do Moskvy připravit návrh smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk. To byla velmi zajímavá situace. Přijal nás Grečko ... nebo dokonce Brežněv. No tak jsme připravili ten návrh smlouvy, a když měla být podepsaná, už byla sezvaná recepce, tak ... Černík volal Dubčekovi její obsah a Dubček nějak nesouhlasil. No tak ta recepce byla zrušena, pak se to nějak utřásl, vrátili jsme se do Prahy a přijel Grečko a Brežněv, byla recepce v Černínském paláci, kde byla potom podepsána ta smlouva o dočasném pobytu vojsk. Tak já jsem se podílel ... byl jsem u toho, když se zpracovával návrh té smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk na území Československé socialistické republiky. To jsem dělal z funkce vedoucího odboru obrany a bezpečnosti na předsednictvu vlády, u Černíka. A Hamouz to měl na starosti, celou tu záležitost Sovětů.

---

⁵ *Vojenské otázky československé reformy 1967 – 1970*. Díl II, Srpen 1968 – květen 1971. Ed. Antonín Benčík, Jan Paulík, Jindřich Pecka, str. 22-24. Protokol z jednání vojenské podskupiny operativní skupiny vlády ČSSR a představitelů Sovětské armády o opatřeních vyplývajících z pobytu intervenčních vojsk na území Československa (2. září 1968, Praha).

KS: Tady Ogarkov se na jednání ptal, jestli by Sověti mohli dostat Milovice jako vojenské městečko. V těch jednáních o dislokaci Sověti údajně měli naléhat na to, aby měli svá vojska co nejvíc na západě. A nebyli úplně uspokojeni.

JČ: Je to tak a Džúr a operační správa zase dělali všecko, aby dostali kasárna nejhorší a prostě ... snažili se tomu trošku zabránit. Ale... zase na druhé straně, Sověti za nájem těch kasáren, za elektřinu a podobně, platili. A bylo to taky zakotveno v té smlouvě, že to všechno hradili, do haléře.

KS: Jedním z těch důvodů, které Sověti udávali, proč vlastně vyhodnotili Československo jako natolik „nespolehlivé“, byla ta Prchlíkova slavná tisková konference, na které hovořil o tom, že ... teď abych jeho slova nějak neposunul nebo nedezinterpretoval ... ale mluvil o Varšavské smlouvě a o československé účasti v ní. Později byla tahle Prchlíkova aktivita vyšetřována a působila tady ta komise předsednictva ústředního výboru, která měla potom rozhodnout, v roce 1969 v září, jak ta otázka s Prchlíkem bude řešena.⁶ Mohl byste jenom naznačit, jak to Prchlíkovo vystoupení bylo vnímáno v kontextu té debaty o samostatné československé vojenské doktríně?

JČ: Já si myslím, že se Prchlík motal do věcí, kterým nerozuměl. On byl vždycky politruk a já jsem nikdy nebyl vysokého mínění o jeho kvalitách, o vojenských už vůbec. Ale já vám k tomu nemůžu nic říct, protože o tom vím velmi málo nebo skoro nic.

KS: Potom, když už tady byla Střední skupina vojsk, tak nadále v těch operačních plánech – beru na vědomí, že jste je neznal – ale nadále v nich zůstává úkol této skupiny působit v případě války v druhém sledu. Proč nebyly ty sovětské jednotky začleněny do těch prvosledových?

JČ: Protože už sama dislokace vojsk – přece my jsme měli naše tankové divize přímo na hranici, tak proto zřejmě ten operační plán zůstal zachován tak, jak byl původně. I předtím ti Sověti měli působit v druhém sledu, a když už byli v těch Milovicích a tady, tak zase byli jenom jako druhosledoví. Tak to vycházelo z toho operačního plánu, protože naše divize vlastně zajímaly pozici prvosledových svazků.

KS: To je ta karlovarská, plzeňská, přímo na hranici.

JČ: Ano.

KS: Začátek sedmdesátých let je doba velice výrazného technického pokroku, hlavně co se týče prostředků jaderných zbraní, nuklearizace starších druhů vojska. Tehdy se v Západním Německu nejprve začíná uvažovat – pak se to i realizuje – jednak o umístění amerických neutronových zbraní, potom o nuklearizaci třeba protivzdušné obrany, raket. Bylo tohle nějak vnímáno, že by československá armáda nebo i sovětské jednotky tady byly znevýhodněny tím, že stojí proti západním jednotkám, které mají nukleární munici?

JČ: Na to vám přesně neodpovím. [*Ale určitě, jak jsem vám říkal, československá armáda nepředpokládala použití nukleárních zbraní vlastními prostředky.*]⁷ Ale Sověti na to určitě reagovali a měli nějaká protiopatření, jaká – to já vám neřeknu. Ale určitě nějaká měli. Jestli na Západě se něco chystalo, tak Sověti na to určitě měli příslušnou odpověď, o tom jsem přesvědčen.

[*Ale naše armáda ne, tedy.*] Projevilo se to potom v rozkaze ministra na výcvikový rok, kde se ve výcviku v jednotlivých oblastech ... reagovalo samozřejmě na každou změnu vojenské doktríny.

KS: Tady v jednom rozkaze ministra armádní generál Lomský ve zprávě pro politbyro píše, že se v těch nedostacích projevila nedostatečná rozhodnost, s jakou českoslovenští velitelé dávají rozkazy k použití úderů za použití jaderných zbraní.⁸ Mně to připadalo hodně nadsazené ...

⁶ Tamtéž, str. 282-287. Zpráva komise předsednictva ústředního výboru KSČ o případu generála Václava Prchlíka, předložená 120. schůzi předsednictva ústředního výboru KSČ (18. září 1969, Praha).

⁷ Tuto a tři následující pasáže v kurzívě narátor při autorizaci vypustil. Viz pozn. 2.

⁸ SÚA, AÚV KSČ, fond 02/2, PB ÚV KSČ. Sv. 368, aj. 462, bod 11, 49 listů. Rozkaz ministra národní obrany pro operační přípravu a pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1963, projednáno 6. listopadu 1962.

JČ: Tak určitě to bylo hodně nadsazené. [*Ty požadavky se samozřejmě dávaly sovětské straně, my jsme neměli.*]

KS: Tady to píše, už jsem tu pasáž našel: „Někteří velitelé a štáby používají během operací jaderných zbraní nerozhodně a často je rovnoměrně rozdělují.“ Jako kritika vůči československým velitelům ... Je to pro výcvikový rok 1963, ten dokument.

JČ: Hm ... Teď nevím konkrétně, co tím myslel. [*Ale u nás bezprostředně jaderné zbraně nebyly, ani výzbroj nebyla. To se plánovalo bezprostředně, ale předpokládalo se, že údery provedou Sověti.*]

KS: Bojím se, že už jsem vyčerpал těch patnáct minut, tak bych to tedy stopnul a ...